

UDHËZUES

PËR NXITJEN E BASHKËRENDIMIT TË PUNËS
TË ORGANIZATAVE QË OFROJNË SHËRBBIME PËR GRATË,
ORGANIZATAVE TË PERSONAVE ME AFTËSI TË KUFIZUARA,
ORGANIZATAVE HUMANITARE NË RASTE EMERGJENCASH.

@ UNWOMEN
Tiranë, 2021

Ndalohet shitja apo përdorimi i këtij udhëzuesi për qëllime përfitimi

Ky udhëzues u realizua përmes programit Fund Dhunës ndaj Grave në Ballkanin Perëndimor dhe Turqi “Zbatojmë Standartet, Ndryshojmë Mendësitë” financuar nga Komisioni Evropian dhe zbatuar nga UN Women.

Mendimet e shprehura në këtë studim u përkasin autoreve dhe nuk përfaqësojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e UN Women.

Tabela e përmbajtjes

I.	Hyrje	5
II.	Parimet udhëzuese dhe qasjet ndaj DHBGJ.....	6
III.	Nevojat	8
IV.	Fushat e përgjegjësisë së DHBGJ	9
	Detyrimi për të Adresuar Dhunën me Bazë Gjinore	9
	Sistemi i Referimit	12
V.	Gjithëpërfshirja	13
VI.	Personat me Aftësi të Kufizuara.....	14
	Objektivat e Mbrojtjes.....	15
	Parimet dhe standardet thelbësore.....	16
	Rreziqet e Mbrojtjes	16
	Pika të rëndësishme gjatë vendimarrjes.....	17
	Aksesi në Shërbime	18
	Shërbimet Mbështetëse	19
	Parandalimi i abuzimit dhe shfrytëzimit	19
	Përfshirja dhe ndarja e informacionit.....	20
	Ndërgjegjësimi dhe advokimi.....	20
	Pjesëmarrja	20
	Gratë me aftësi të kufizuara.....	21
VII.	Standarde Nderkombetare.....	25
	ANEKS I.....	26
	ANEKS II.....	27
	ANEKS III	29
	ANEKS IV.....	30

I. HYRJJE

Dhuna me bazë gjinore (DhBGJ) është një çështje që kërcënon jetën, të drejtat dhe shëndetin e grave dhe vajzave. Legjislacioni ndërkombëtar për emergjencat përcakton mbrojtjen e individëve, duke përfshirë këtu gratë dhe fëmijët gjatë konflikteve. Dhuna me bazë gjinore, kur ndodh, shkel si ligjin ndërkombëtar të të drejtave të njeriut, ashtu dhe parimet e barazisë gjinore. Rezolutat e njëpasnjëshme të Këshillit të Sigurisë të OKB-së kanë ndaluar specifikisht përdorimin e dhunës seksuale si një mjet lufte. Të gjithë aktorët humanitarë janë përgjegjës për parandalimin e shfrytëzimit seksual, raportimin e abuzimeve në kuadrin humanitar dhe garantimin e asistencës së paanshme humanitare, pa paragjykim apo diskriminim mbi bazën e moshës, gjinisë, racës, etnisë apo besimit fetar. Ushtrimi i plotë i të drejtave të njeriut nga gratë dhe vajzat, është një kusht paraprak për zhvillimin dhe paqen e qëndrueshme.

Gjatë emergjencave të ndryshme, të tilla si konfliktet apo katastrofat natyrore, rreziku i dhunës, shfrytëzimit dhe abuzimit rritet, veçanërisht për gratë dhe vajzat. Në të njëjtën kohë, sistemet kombëtare si dhe rrjetet e mbështetjes komunitare dhe shoqërore, mund të mos jenë në gjendje t'i përgjigjen orientimit dhe zgjidhjes së këtij problemi.

Një mjedis mosndëshkues mund të nënkuptojë që shkelësit e ligjit nuk vihen para përgjegjësisë në situata të tilla. Të gjitha pabarazitë gjinore që ekzistojnë më parë, mund të përkeqësohen edhe më tej në raste të situatave të emergjencës. Gratë dhe vajzat adoleshente mund të gjenden nën rrezikun specifik të dhunës seksuale, shfrytëzimit apo abuzimit, të martesës së detyruar apo në moshë të hershme, mohimit të burimeve jetësore dhe nën praktika të dëmshme tradicionale. Edhe burrat e djemtë mund të jenë gjithashtu të mbijetuar të këtyre rrethanave. DhBGj shkakton ndikime afatgjata dhe të rënda në shëndetin dhe mirëqenien psikologjike, sociale dhe ekonomike të të mbijetuarve dhe familjeve të tyre.

Kur ajo ndodh, organizatat humanitare përkushtohen për garantimin e rolit qendror të mbrojtjes në të gjitha veprimet humanitare, përmes përgatitjes dhe gatishmërisë, reagimit dhe rikuperimit. Në terma proktikë, kjo do të thotë: identifikimi i risqeve që nga lindja e një krize dhe marrja në konsideratë e cënueshmërive specifike të grave, vajzave, djemve dhe burrave, si dhe të çdo nëngrupi potencialisht të cënueshëm të popullatës, duke përfshirë personat me aftësi të kufizuara, të moshuarit dhe individët e identifikuar si homoseksualë (lesbikë, gej,) biseksual, transgjinnor apo ndërgjinnor.

II. PARIMET UDHËZUESE DHE QASJET NDAJ DHBGJ

Parimet dhe qasjet udhëzuese në vijim, janë baza mbështetëse e të gjitha standardeve dhe janë referuar përgjatë gjithë Standardeve Minimale si 'Parimet Udhëzuese mbi DhBGJ':

- ◆ **Qasja e përqendruar tek e mbijetuarja:** Qasja me të mbijetuarën në qendër krijon një mjedis mbështetës, në të cilin respektohen të drejtat dhe dëshirat e të mbijetuarve, garantohet siguria e tyre, dhe një mjedis ku ata trajtohen me dinjitet dhe respekt.
- ◆ **Siguria:** Siguria dhe ruajtja e të mbijetuarit dhe fëmijëve të tij/saj janë në plan të parë.
- ◆ **Konfidencialiteti:** Të mbijetuarit kanë të drejtën të zgjedhin se kujt duan apo nuk duan t'ia tregojnë historinë e tyre, dhe informacioni duhet të ndahet vetëm me miratimin e informuar të personit të mbijetuar.
- ◆ **Respekti:** Të gjitha veprimet e ndërmarra duhet të udhëhiqen nga respekti për zgjedhjen, dëshirat, të drejtat dhe dinjitetin e personit të mbijetuar. Roli i ndihmësve është lehtësojë rikuperimin dhe të ofrojë burime për të ndihmuar të mbijetuarin.
- ◆ **Mos-diskriminimi:** Të mbijetuarit duhet të marrin trajtim të barabartë dhe të drejtë pavarësisht moshës, gjinisë, racës, besimit fetar, kombësisë, etnisë, orientimit seksual apo ndonjë karakteristike tjetër.
- ◆ **Qasja me bazë të drejtat:** Një qasje me bazë të drejtat kërkon të analizojë dhe të adresojë rrënjën e shkaqeve të diskriminimit dhe pabarazisë për të garantuar që çdo person, pavarësisht gjinisë, moshës, etnisë apo besimit fetar, gëzon të drejtën të jetojë në liri dhe me dinjitet, i mbrojtur nga dhuna, shfrytëzimi dhe abuzimi, në përputhje me ligjin për të drejtat e njeriut.
- ◆ **Qasja në bazë komuniteti:** Kjo qasje përfshin këshillimin e drejtpërdrejtë me gratë, vajzat dhe grupet e tjera në rrezik gjatë të gjitha fazave të reagimit humanitar, për të identifikuar risqet dhe zgjidhjet e mbrojtjes dhe për të ndërtuar mbi mekanizmat mbrojtës ekzistues që kanë në bazë komunitetin.

- ◆ **Parimet Humanitare:** Parimet humanitare të humanizmit, paanësisë, pavarësisë dhe neutralitetit duhet të mbështesin dhe përforcojnë implementimin e Standardeve Minimale dhe janë thelbësore për të mbajtur aksesin në popullatat e prekura dhe për të siguruar një reagim efikas humanitar.
- ◆ **Qasja “Mos çëno”:** Qasja “mos çëno” përfshin marrjen e të gjitha masave të nevojshme për të shmangur ekspozimin e njerëzve ndaj cenimit të mëtejshëm si rezultat i veprimeve të aktorëve humanitarë.

III. NEVOJAT

- ◆ Veprim kolektiv dhe të qëndrueshëm;
- ◆ Koordinimi sjell veprime efikase në lehtësimin dhe parandalimin e DhBGj dhe promovon aksesin e të mbijetuarve në shërbimet shumë-sektoriale;
- ◆ Koordinimi siguron një reagim më të parashikueshëm, llogaridhënës dhe efektiv ndaj DhBGj në rastet e emergjencave;
- ◆ Koordinimi kërkon një përpjekje kolektive, ndër institucionale dhe shumë-sektoriale, me qëllim për të patur një proces efikas angazhimi të të gjithë aktorëve duke përfshirë: shtetet, agjencitë e OKB-së, organizatat jo-qeveritare ndërkombëtare dhe vendore, si dhe komunitetet, për të arritur një qëllim të përbashkët. Vetëm përmes veprimtarisë kolektive dhe të qëndrueshme mund të arrihet mbrojtja dhe siguria e grave dhe vajzave në rastet e emergjencave. Organizata humanitare, përfshirë ato të OKB, në raste emergjencash, ndodhen gjithnjë pranë për të mbështetur iniciativa në drejtim të mbështetjes të minimizimit dhe orientimit të DHBGJ në raste emergjencash;
- ◆ Koordinimi në nivel shteti, do të thotë bashkëveprimi në partneritet me autoritetet kombëtare dhe vendore, si dhe me aktorët humanitarë për të udhëhequr mekanizmat e koordinimit ndaj DhBGj, ngritjen e shërbimeve të reja dhe forcimin e sistemeve kombëtare për të garantuar shërbime të aksesueshme, konfidenciale dhe të përshtatshme për të mbijetuarit;
- ◆ Parandalimi dhe reagimi ndaj DhBGj është përgjegjësi e të gjithëve. Koordinimi mund të promovojë një kuptim të përbashkët të problemeve të lidhura me DhBGj mes aktorëve kryesorë humanitarë, ruajtjen e standardeve minimale mbi DhBGj, monitorimin e zbatimin të parimeve udhëzuese DhBGj, lehtësimin e ndarjes së informacionit dhe praktikave më të mira, dhe promovimin e veprimtarisë kolektive ndërmjet-agjencive për të parandaluar dhe reaguar ndaj DhBGj.

IV. FUSHA E PËRGJEGJËSISË SË DHBGJ

Katër Fusha të Përgjegjësisë, të rëndësishme për t'u drejtuar në raste emergjencash janë:

- 1** mbrojtja e fëmijëve;
- 2** dhuna me bazë gjinore;
- 3** strehimi dhe prona dhe;
- 4** veprimtaritë kundër minave; të gjitha të drejtuara nga pikat fokale të agjencive.

Fusha e Përgjegjësisë së DhBGj bashkëdrejtohet nga UNFPA dhe UNICEF. Në rang botëror, Fusha e Përgjegjësisë së DhBGj synon të zhvillojë mekanizma mbrojtës efikas dhe përfshirës që promovojnë një qasje koherente, tërësore dhe të koordinuar ndaj DhBGj në nivel terreni, duke përfshirë parandalimin, përkujdesjen, mbështetjen, rikuperimin dhe mbajtjen përgjegjës të shkelësve.

Detyrimi për të Adresuar Dhunën me Bazë Gjinore

“Mbrojtja e të gjithë personave të cenuar dhe në rrezik, duhet të shërbejnë si baza informuese në vendimarrjen dhe reagimin, duke përfshirë angazhimin me palët Shtetërore dhe jo-Shtetërore në konflikt. Ajo duhet të jetë parësore dhe qendra e përpjekjeve të gatishmërisë, si pjesë e veprimtarive jetë-shpëtuese, përgjatë gjithë kohëzgjatjes së reagimit humanitar dhe përtej. Në terma praktik, kjo do të nënkuptonte identifikimin e të rrezikuarve, ‘si’-të dhe ‘pse’-të që prej fillimit të një krize dhe në vijim, duke marrë në konsideratë cenueshmëritë specifike dhe që përbëjnë në themel këto rezeqe, duke përfshirë ato të përjetuara nga burrat, gratë, djemtë dhe vajzat, dhe nga grupe të tilla si personat e dëbuar brenda vendit, personat e moshuar, personat me aftësi të kufizuara, dhe personat që i përkasin minoriteteve të orientimeve seksuale apo të tjera”.

(Deklarata e Drejtorëve të Komitetit të Përhershëm Ndër-Institucional KPNI mbi Rolin Qendror të Mbrojtjes në Veprimtarinë Humanitare, e nënshkruar në Dhjetor 2013, si

pjesë e një sërë masash që do të miratohen nga KPNI për të siguruar një mbrojtje më efikase të njerëzve në krizat humanitare.¹

Përgjegjësia parësore për të garantuar se njerëzit mbrohen nga dhuna është detyrë e Shtetit. Në situatat e konflikteve të armatosura, si palët Shtetërore ashtu dhe ato jo-shtetërore në konflikt, kanë detyrime në këtë aspekt, nën ligjin ndërkombëtar humanitar. Kjo, përfshin ndalimin për të shkaktuar dëme ndaj popullatës civile dhe garancinë se personat e prekur nga dhuna po marrin përkujdesjen e nevojshme. Atëherë kur Shtetet apo palët në konflikt nuk janë të aftë apo të gatshëm të përmbushin detyrimet e tyre, aktorët humanitarë luajnë një rol të rëndësishëm duke mbështetur masat për të parandaluar dhe reaguuar ndaj dhunës. Asnjë organizatë e vetme, agjenci apo entitet që ushtron aktivitetin në një emergjencë nuk ka njohuri të plotë, aftësi, burime dhe autoritet për të parandaluar DhBGj, ose t'i përgjigjet e vetme nevojave të të mbijetuarve të dhunës me bazë gjinore (DhBGj). Kështu, përpjekja e përbashkët ka rëndësi parësore. Të gjithë aktorët humanitarë duhet të jenë të vetëdijshëm për rreziqet e DhBGj dhe të veprojnë kolektivisht për të garantuar një reagim gjithëpërfshirës, të parandalojnë dhe zbutin këto rreziqe sa më shpejt të jetë e mundur brenda fushave të tyre të veprimtarisë.

Mos marrja e veprimeve kundër DhBGj përfaqëson një dështim nga ana e aktorëve humanitarë për të përmbushur përgjegjësitë e tyre bazë për promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave të popullatës së cënuar. Mosveprimi dhe/ose programet e keq-projektuara, mund të shkaktojnë në mënyrë të paqëllimshme dëme të mëtejshme, siç ilustrohet në shembujt e mëposhtëm. Mungesa e veprimit ose veprimi jo-efikas përbëjnë një themel të dobët për të mbështetur aftësinë ripërtëritëse, shëndetin dhe mirëqenien e të mbijetuarve, dhe krijojnë pengesa për rindërtimin e jetës dhe mënyrës së jetesës në komunitetet e prekura. Në disa raste, mosveprimi mund të shërbejë për të nxitur vazhdimësinë e ciklit të dhunës: Disa të mbijetuar të DhBGj apo formave të tjera të dhunës mund të bëhen më vonë shkelës nëse nuk plotësohen nevojat e tyre mjekësorë, psikologjike dhe nevoja për mbrojtje. Në rastin më të keq, mosveprimi në mënyrë indirekte ose padashur mund të rezultojë në humbje jete.

Është e rëndësishme që personat që punojnë në ambientet e ndikuara nga emergjencat humanitare, të kuptojnë përbërësit kryesorë të strukturës dhe të veprojnë në përputhje me të. Ata gjithashtu, duhet t'i përdorin ato për të udhëhequr të tjerët, Shtetet, komunitetet dhe individët, për të përmbushur detyrimet e tyre për promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave të njeriut.

1. Disponueshëm në: www.globalprotectioncluster.org/en/toolsand

Ligji kombëtar dhe ndërkombëtar: Dhuna me Bazë Gjinore shkel parimet që mbulohen nga ligji ndërkombëtar humanitar, legjislacioni penal ndërkombëtar dhe vendas, dhe të drejtat e njeriut dhe ligji i refugjatit në nivelet ndërkombëtare, rajonale dhe kombëtare. Këto parime përfshijnë mbrojtjen e civilëve edhe në situatat e konflikteve të armatosura dhe pushtimit, dhe të drejtave të tyre për jetën, barazinë, sigurinë, mbrojtjen e barabartë përpara ligjit, dhe lirinë nga torturat dhe trajtimeve të tjera mizore, çnjerëzore apo degraduese.

Rezolutat e Këshillit të Sigurisë të Kombeve të Bashkuara: Mbrojtja e popullsisë civile përbën qendrën e ligjit ndërkombëtar humanitar dhe gjithashtu formon një përbërës themeltar të të drejtave ndërkombëtare të njeriut, refugjatëve, dhe ligjit ndërkombëtar penal. Që prej vitit 1999, Këshilli i Sigurisë së Kombeve të Bashkuara, me mandatin e Kartës së Kombeve të Bashkuara për të mbajtur apo rikthyer paqen dhe sigurinë ndërkombëtare, është interesuar së tepërmi në Mbrojtjen e Civilëve, të cilën Sekretari i Përgjithshëm e përfshin rregullisht në raportet e tij të shteteve që i paraqiten Këshillit të Sigurisë, dhe Këshilli i Sigurisë e përfshin atë si një pjesë përbërëse të mandateve të misionit paqeruajtës në rezolutat e tij. Përmes kësaj pune për Mbrojtjen e Civilëve, Këshilli i Sigurisë ka pranuar rolin qendror të grave, paqes dhe sigurisë duke miratuar një sërë rezolutash tematike mbi këtë çështje. Nga këto, tre rezoluta (1325, 1889 dhe 2212) i adresohen gjerësisht grave, paqes dhe sigurisë (p.sh., përvojat specifike të grave gjatë konflikteve dhe kontributi i tyre në parandalimin e konfliktit, ruajtjen e paqes, zgjidhjen e konfliktit dhe arritjen e paqes).

Rezolutat e tjera (1820, 1888, 1960 dhe 2106) gjithashtu përforcojnë pjesëmarrjen e grave, por përqendrohen më specifikisht tek dhuna seksuale lidhur me konfliktin. Rezoluta 2106 e Këshillit të Sigurisë të Kombeve të Bashkuara, është e para që i referohet shprehimisht burrave dhe djemve si të mbijetuar të dhunës. Agjenda e Këshillit të Sigurisë së Kombeve të Bashkuara gjithashtu përfshin Fëmijët dhe Konfliktin e Armatosur përmes të cilit vendosi, në vitin 2005, një mekanizëm monitorimi dhe raportimi për gjashtë shkelje të rënda të të drejtave të fëmijëve në konfliktet e armatosura, duke përfshirë përdhunimin dhe dhunën seksuale kundër fëmijëve.

Agjencitë e Kombeve të Bashkuara udhëhiqen nga katër parimet humanitare të përcaktuara në dy rezoluta të Asamblesë së Përgjithshme: Rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme 46/182 (1991) dhe Rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme 58/114 (2004).

Këto parime humanitare përfshijnë humanizmin, neutralitetin, paanshmërinë dhe pavarësinë.

Sistemi i Referimit

Sistemi i Referimit është i rëndësishëm për të lidhur gratë nga grupe në risk me shërbime të nevojshme në mënyrë të sigurt dhe në kohën e duhur. Në raste krizash dhe emergjencash, është e rëndësishme që grate nga grupe në risk të referohen në shërbime të emergjencave humanitare dhe jo vetëm: referimi në shërbimet shoqërore, mjekësore, psikologjike, është po ashtu mjaft i rëndësishëm. Në situata emergjencash, gratë nga grupe të riskuara, si gratë me aftësi të kufizuara, kanë nevojë për mbështetje dhe informacion. Sa më sipër, kërkon:

- ◆ një sistem të identifikuar të ofruesve të shërbimeve, qofshin këto publike, jo publike apo të ofruara nga organizata humanitare;
- ◆ protokolle të shkruara që orientojnë se si gratë me aftësi të kufizuara do të orinetohen drejt shërbimeve.

Një sistem referimi me protokolle të qarta, ndihmon menaxherët e rasteve të ndjekin deri në fund rastin, duke siguruar që të merret shërbimi i duhur, pa qenë nevoja e përsëritjeve. Një sistem i mirë referimi krijohet kur ka një hartë të të gjitha shërbimeve që ekzistojnë në territor dhe kur është e qartë se çfarë rolesh e shërbimesh kryen cdonjëri prej tyre. Cilësia e shërbimeve duhet gjithashtu të jetë e dokumentuar dhe ato të monitorohen në mënyrë periodike, me qëllim garantimin e funksionimit dhe arritjen e standardeve.

Krijimi i sistemit të referimit të shërbimeve për gratë, viktimat të dhunës, gjatë situatave të emergjencave. Një sistem funksional referimi në raste të emergjencave duhet të përfshijë:

- ◆ Të paktën një ofrues shërbimesh nga fusha të shëndetit, mbështetje psikosociale, ligjore, ndihma humanitare;
- ◆ Shërbimet më sipër, të ofrohen sipas standeve;
- ◆ Ofruesit e shërbimeve për gratë viktimat të dhunës, njohin, kanë informacion dhe dinë shërbimet ku të referojnë viktimat në raste emergjencash;
- ◆ Ofruesit e shërbimeve për gratë, viktimat të dhunës, kanë një qasje të koordinuar të menaxhimit të rastit, përfshirë ndarjen e informacionit personal dhe pjesëmarrjen në takime të menaxhimit të rastit për të siguruar që viktimat kanë akses në shërbime shumë sektoriale;
- ◆ Plotësimi i formave të referimit bëhet në mënyrë të sigurt dhe etike;
- ◆ Të gjitha hapat që ndjek referimi janë të dokumentuara, të vlerësuara dhe të vlerësuara rregullisht;

V. GJITHËPËRFSHIRJA

Mbështetja e të mbijetuarve nga dhuna duhet të integrohet në të gjithë sektorët humanitarë dhe në të gjitha ciklet e programit dhe gjatë të gjithë situatës së emergjencës.

- ◆ Parandalimi dhe përgjigjia ndaj viktimave të dhunës, është punë e gjithsecilit nga ne.
- ◆ Gjithëpërfshirja e këtyre shërbimeve është një strategji, e cila duhet të ndiqet nga të gjithë aktorët humanitarë, ku qëllimi final është të nxisë veprime ndërsektoriale dhe midis agjencive, për të parandaluar dhe ndihmuar viktimat. Është një proces që ndihmon organizatat humanitare të kuptojnë dhunën me bazë gjinore (DHBGJ).
- ◆ Gjithëpërfshirja e DHBGJ kërkon që elementët e riskut të merren në konsideratë në cdo fazë të ciklit të programit- nga vlerësimi, planifikimi, zbatimi e vlerësimi- nga të gjithë organizatat e aktorët humanitarë.

VI. PERSONAT ME AFTËSI TË KUFIZUARA

Përsa i përket Personave me Aftësi të Kufizuara duhet të mbahet në konsideratë:

- ◆ Mos merrni për të mirëqenë që aftësia e kufizuar është e dukshme. Kërkoni të identifikoni në mënyrë proaktive individët me aftësi të kufizuara, duke përfshirë ata me aftësi të kufizuara psikologjike dhe intelektuale.
- ◆ Konsultoni personat me aftësi të kufizuara dhe familjet e tyre për të identifikuar nevojat dhe kapacitetet e tyre, dhe për të kuptuar cilat barrierë pengojnë efikasitetin e programeve të mbrojtjes dhe asistencës.
- ◆ Programimi përfshirës i aftësisë së kufizuar nuk është thjesht ndërtimi i rampave dhe sigurimi i karrocave me rrota.
- ◆ Sigurohuni që gjuha që përdorni për të përshkruar personat me aftësi të kufizuar respekton dinjitetin e tyre. (Referojuni si “persona me aftësi të kufizuar” e jo si “te paafte” ose si “invalidë”).
- ◆ Konsultohuni me personat me aftësi të kufizuar kur vendosni për përmbajtjen e paketave të ndihmës ushqimore apo jo-ushqimore, për t’u siguruar se mënyra e përcaktuar e shpërndarjes së tyre është e aksesueshme për ta.

Gratë me aftësi të kufizuara kanë:

- ◆ tre herë më shumë gjasa të kenë nevoja të paplotësuara për kujdes shëndetësor;
- ◆ tre herë më shumë të ngjarë të jenë analfabete;
- ◆ dy herë më pak të ngjarë të punësohen;
- ◆ dy herë më pak të ngjarë të përdorin internetin;
- ◆ janë në rrezik të rritur të pësojnë dhunë seksuale krahasuar me ato pa aftësi të kufizuara.
- ◆ gratë dhe vajzat mund të vuajnë dhunë në familje dhe dhunë seksuale për shkak të tensioneve të rritura në shtëpitë dhe institucionet e tyre. Lista përfshin, ndër

të tjera, gra me aftësi të kufizuara, gra që kujdesen për personat në ngarkim me aftësi të kufizuara, duke përfshirë fëmijët, të afërmit e moshuar, të cilët janë të mbyllur në shtëpitë e tyre me përgjegjësi shtesë të kujdestarisë si rezultat i mbylljes së shërbimeve shoqërore dhe institucioneve arsimore.

- ◆ gjinia, aftësia e kufizuar dhe pabarazitë strukturore që kanë ekzistuar përpara krizës, gjatë krizës janë përkeqësuar, veçanërisht për ata që përjetojnë forma të ndërthurura të diskriminimit dhe përjashtimit, përfshirë gratë dhe vajzat me aftësi të kufizuara.

Konventa e të Drejtave të Personave me Aftësi të Kufizuara dhe Protokolli Opsional i saj (CRPD, 2006, A/RE S/61/106) përcakton se personat me aftësi të kufizuara “përfshijnë ata që kanë dëmtime afatgjata fizike, mendore, intelektuale apo shqisore, të cilat në ndërvëprim me barriera të ndryshme mund të pengojnë pjesëmarrjen e tyre të plotë dhe efikase në shoqëri mbi një bazë të barabartë me të tjerët”.

Në situatat e dëbimit me forcë, personat me aftësi të kufizuara gëzojnë të njëjtat të drejta dhe nevoja bazë si të tjerët, si dhe përballen me të njëjtat sfida. Megjithatë, ata përballen me barriera të shumta të mëtejshme. Ata përballen me rreziqe të veçanta mbrojtjeje, duke përfshirë këtu një rrezik të shtuar dhune, shfrytëzimi dhe abuzimi, dhe nivele të larta të stigmatizimit. Ata kanë vështirësi për të patur akses në asistencën humanitare, arsim, mjetet e jetesës, kujdes shëndetësor dhe shërbime të tjera. Atyre mund t’u mohohen disa të drejta ligjore, dhe shpesh përjashtohen nga proceset vendim-marrëse dhe mundësitë për patjen e posteve drejtuese.

Personat me aftësi të kufizuara nuk janë një grup homogjen. Ata përballen me forma të shumta dhe të ndërthurura diskriminimi për shkak të aftësisë së kufizuar por gjithashtu për shkaqe të tjera, të cilat mund të çojnë në situata përjashtuese.

Organizata Botërore e Shëndetit vlerëson se rreth 15% e popullsisë së botës, ka një aftësi të kufizuar. Në situatat e dëbimit me forcë, incidenca e aftësisë së kufizuar është zakonisht e lartë sepse një pjesë e madhe e njerëzve kanë dëmtime, mungesë akses në shërbime mjekësore, dhe përballen me pengesa në mjedisin e tyre.

Objektivat e Mbrojtjes

- ◆ Identifikimi dhe vlerësimi i nevojave të personave me aftësi të kufizuara, nga fillimi i një emergjence dhe përgjatë saj.
- ◆ Ofrimi i një reagimi të menjëhershëm dhe të duhur ndaj nevojave specifike dhe sigurimi që programet e mbrojtjes dhe asistencës janë të aksesueshme nga personat me aftësi të kufizuara në një hap të njëjtë me të tjerët e interesuar.

- ◆ Krijimi i kushteve në të cilat personat me aftësi të kufizuara nuk pësojnë diskriminim dhe marrin pjesë në vendimet që ndikojnë tek ata.
- ◆ Garantimi që të gjitha reagimet marrin në konsideratë dhe përfshijnë personat me aftësi të kufizuara, duke përdorur thjerrat e moshës, gjinisë dhe diversitetit dhe duke marrë në konsideratë nevojat e tyre të veçanta. Personale me aftësi të kufizuara duhet të mundësohen që të marrin pjesë si aktorë në mbrojtjen e familjeve dhe komuniteteve.
- ◆ Garantimi i ekzistimit tashmë të sistemeve të duhura gjatë një emergjence për të parandaluar dhe për t'iu përgjigjur dhunës kundër personave me aftësi të kufizuara dhe familjeve të tyre, ose shfrytëzimit apo abuzimit të tyre.

Parimet dhe standardet thelbësore

- ◆ Konventa e OKB-së, mbi Të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara dhe Protokolli Opsional (2006). Neni 11 i KDPAK i referohet sigurisë dhe mbrojtjes së personave me aftësi të kufizuara në situata konflikti dhe emergjence.

Rreziqet e Mbrojtjes

- ◆ Personat me aftësi të kufizuara mund të përjetojnë vështirësi në lëvizje, dëgjim, shikim, komunikim apo nxënie. Aftësitë e tyre të kufizuara mund të përfshijnë dëmtime ose sëmundje kronike.
- ◆ Personat me aftësi të kufizuara përballen më një shumëllojshmëri barrierash: ato mund të jenë fizike dhe mjedisore; në zakone dhe qëndrime; politika; ose në komunikim.
- ◆ Personat me aftësi të kufizuara kanë më shumë të ngjarë të përjetojnë dhunë, përfshi këtu: abuzimin seksual dhe dhunën në familje; shfrytëzimin nga anëtarët e familjes; diskriminimin; dhe përjashtimin nga aksesit në asistencën humanitare, arsimit, mjetet e jetesës, kujdesi shëndetësor, të paturit kombësi si dhe nga shërbime të tjera. Gratë, të moshuarit, fëmijët dhe personat LGBTI që kanë aftësi të kufizuara, janë dyfish të ekspozuar ndaj këtyre rreziqeve.
- ◆ Personat me aftësi të kufizuar kanë shumë të ngjarë të jenë më të rrezikuar në vendbanime të shpërndara rurale dhe urbane, si dhe në vendet ku janë shpërngulur pas dëbimit, për shkak se komunitetet në këto vendndodhje kanë më pak kohezion dhe sepse mekanizmat e mbrojtjes së komunitetit mund të jenë të dobëta.

- ◆ Adoleshentët dhe të rinjtë me aftësi të kufizuara shpesh përjashtohen nga veprimtaritë e moshatarëve të tyre dhe rrjetet sociale që mund të ndihmojnë në mbrojtjen e tyre nga dhuna, duke përfshirë dhe dhunën seksuale dhe dhunën me bazë gjinore (DhSDhBGj).
- ◆ Fëmijët me aftësi të kufizuara mund të vuajnë stigmatizimin, bulizmin apo diskriminimin (duke përfshirë ngacmimin) nga moshatarët ose mësuesit, duke cenuar kështu mundësitë e tyre arsimore.
- ◆ Personat me aftësi të kufizuara psikologjike dhe intelektuale, kanë prirje të jenë më pak të identifikueshëm se sa personat me aftësi të kufizuara fizike dhe shqisore. Për pasojë, programet kanë më pak mundësi të adresojnë nevojat e tyre dhe procedurat e regjistrimit me shumë mundësi mund t'i anashkalojnë.

Pika të rëndësishme gjatë vendimarrjes

- ◆ Në fillimin e një emergjence, merrni në konsideratë aftësitë e kufizuara ndërsa projekttoni mundësitë e një strehe apo vendbanimi, përzgjedhjen e vendndodhjeve, planifikimin dhe projektimin e infrastrukturës, dhe vendosjen e standardeve të aksesit. Sigurohuni se masat për shpërndarjen e ndihmës në rast emergjence kanë marrë në konsideratë edhe nevojat për akses të personave me aftësi të kufizuara.
- ◆ Merrni hapa të menjëhershëm për të siguruar se reagimi trajton në mënyrë të duhur nevojat specifike të personave me aftësi të kufizuara.
- ◆ Sigurohuni se personat me aftësi të kufizuara identifikohen dhe regjistrohen dhe se nevojat e tyre trajtohen dhe adresohen.
- ◆ Sigurohuni se shërbimet dhe infrastrukturat marrin në konsideratë dhe përfshijnë personat me aftësi të kufizuara fizike, dëgjimore, vizuale, intelektuale dhe psikosociale.
- ◆ Vendosni sisteme referuese për t'u siguruar se personat me aftësi të kufizuara arrijnë tek ofruesit e shërbimeve përkatëse.
- ◆ Vendosni sisteme për të parandaluar dhe për të reaguar ndaj dhunës, shfrytëzimit dhe abuzimit.
- ◆ Sigurohuni se programet përfshijnë personat me aftësi të kufizuara, dhe se ata kanë akses në informacion dhe mesazhe lidhur me programet që u përkasin atyre.

- ◆ Sigurohuni se stafi, partnerët dhe autoritetet kombëtare dhe vendore i dallojnë dhe dinë si të reagojnë ndaj nevojave specifike të personave me aftësi të kufizuara.
- ◆ Sigurohuni se personat me aftësi të kufizuara mund të marrin pjesë në mbrojtjen e familjeve dhe komuniteteve të tyre.
- ◆ Kur nuk janë në kamp, ndërmerrni hapa për të identifikuar partnerët e mundshëm dhe të krijoni një program kontakti me komunitetin, për të siguruar se personat me aftësi të kufizuara identifikohen dhe marrin informacionin që kanë nevojë.

Aksesi në Shërbime

- ◆ Identifikoni familjet që përfshijnë persona që kanë vështirësi në lëvizshmëri; në konsultim me familjet e tyre, vendosini ato pranë godinave dhe shërbimeve ndërsa caktoni parcelat (e tokës për ngritjen e strehëzave) dhe vendstrehimet.
- ◆ Trajtoni partnerët dhe ofruesit vendorë të shërbimeve që të përfshijnë aftësitë e kufizuara, si dhe që të ndërtojnë kapacitetet e tyre për ta zbatuar atë.
- ◆ Në këshillim me personat me aftësi të kufizuara përshtatni qendrat mjekësore, vendet e shpërndarjes, burimet e ujit, tualetet, shkollat, strehët dhe infrastrukturën e tjera, që t'i bëni ato të sigurta, të aksesueshme dhe të përshtatshme për personat me aftësi të kufizuara. (Shmangni barrierat apo rreziqet e pengesave, përfshini aksesin me rampa, dyer të gjëra, parmakë përgjatë shkallëve, hapësira për të kthyer karrocën me rrota, dysheme jo të rrëshqitshme, etj.).
- ◆ Sigurohuni se shpërndarjet e ushqimit dhe ndihmave të tjera janë të aksesueshme nga personat me aftësi të kufizuara duke vendosur për këtë një sistem monitorimi të shpërndarjes. Nëse është e përshtatshme, mbani parasysh të krijoni radha të ndara, asistencë në transport, pako më të vogla, apo sisteme të dorëzimit në shtëpi. Bashkëpunoni me partnerët e shëndetit dhe ushqimit për të identifikuar nevojat e dietave specifike për personat me aftësi të kufizuara dhe personat me probleme kronike të shëndetit.
- ◆ Konsultohuni me personat me aftësi të kufizuara për të identifikuar rreziqet specifike të mbrojtjes me të cilat përballen, dhe nëse duhen krijuar programet me bazë pagese në dorë.
- ◆ Konsultohuni me personat me aftësi të kufizuara ndërsa projektini infrastruktura të reja dhe vendosni se cilët artikuj duhet të përfshini në shpërndarje (për shembull, kuti më të lehta, etj). Konsultohuni paraprakisht që të shmangni përshtatje të kushtueshme më vonë.

- ◆ Punoni me autoritetet e shkollave dhe komuniteteve për të përmirësuar përfshirjen e fëmijëve me aftësi të kufizuara.
- ◆ Përshtatni programet e arsimit atje ku është e nevojshme. Përfshini fëmijët dhe prindërit gjatë konsultimit.
- ◆ Konsultohuni me personat me aftësi të kufizuara për të identifikuar barrierat me të cilat ata përballen gjatë aksesit në shërbimet shëndetësore (duke përfshirë shëndetin publik, shëndetin seksual dhe riprodhues, shëndetin e nënave dhe fëmijëve, etj).

Shërbimet Mbështetëse

- ◆ Hartëzoni ofruesit e shërbimeve dhe partnerët e mundshëm (në nivel komunitar, vendor, dhe kombëtar) të cilët ofrojnë shërbime të specializuara, si rehabilitim ose aparate ndihmëse. Kontrolloni nëse shërbimet e tyre mund të aksesohen apo jo nga refugjatët.
- ◆ Në këshillim me personat me aftësi të kufizuara, identifikoni ofruesit e shërbimeve, dakordohuni mbi mekanizmat e koordinimit, dhe vendosni mekanizmat referuese për aksesin në shërbime.
- ◆ Vendosni prioritetin tek personat me aftësi të kufizuara në përpjekje të ribashkimit. Mos ndani personat me aftësi të kufizuara nga pjesëtarët e familjes së tyre apo personat mbështetës, ose nga aparatet ndihmëse, përshtatësit ndihmues, apo mjekimet (për shembull, gjatë shpërnguljes apo transportit).
- ◆ Konsultohuni me personat me aftësi të kufizuara dhe me komunitetin në përgjithësi, për të vlerësuar kapacitetin e komunitetit për të mbështetur personat me aftësi të kufizuara të cilët janë vetëm dhe kanë nevojë për mbështetje.
- ◆ Identifikoni personat me aftësi të kufizuara që jetojnë në institucione, dhe sigurohuni se punonjësit dhe partnerët e caktuar për mbrojtjen po ndjekin rastet e tyre në vazhdimësi.

Parandalimi i abuzimit dhe shfrytëzimit

- ◆ Sigurohuni se të gjitha programet për parandalimin dhe reagimin ndaj shfrytëzimit dhe abuzimit seksual (PRShAS) dhe dhunës seksuale dhe dhunës me bazë gjinore (DhS) dhe (DhBGj) përfshijnë personat me aftësi të kufizuara.

- ◆ Vendosni, përmes punonjësve komunitarë dhe partnerëve të tjerë, sisteme për monitorimin dhe ndjekjen e situatave të personave me aftësi të kufizuara që janë në rrezik të shtuar për abuzim dhe shfrytëzim. Vini në zbatim mekanizmat e duhur referues.
- ◆ Trajtoni personat me aftësi të kufizuara, familjet e tyre, partnerët e parandalimit dhe reagimit ndaj dhunës seksuale dhe me bazë gjinore (DhS) dhe (DhBGj), dhe punëtorët e komunitetit se si të njohin, parandalojnë dhe të raportojnë rastet e dhunës, shfrytëzimit dhe abuzimit.

Përfshirja dhe ndarja e informacionit

- ◆ Përgatisni të gjitha mesazhet kyçe në formate të ndryshme të aksesueshme, të përshtatshme dhe të thjeshtëzuara (radio, gojarisht, broshura informuese në formate 'lehtësisht të lexueshme', tekste me simbole dhe imazhe, etj.).
- ◆ Sigurohuni që metodologjitë tuaja për këshillimin përfshijnë personat me aftësi të kufizuara dhe vatrën e tyre familjare. Përfshijini ata në vendimarrje dhe në ngritjen e programeve, duke përfshirë hartimin, peshimin, monitorimin dhe vlerësimin e aktivitetëve.

Ndërgjegjësimi dhe advokimi

- ◆ Informoni punonjësit dhe partnerët mbi të drejtat e personave me aftësi të kufizuara. Theksoni se reagimet duhet të projektohen në këshillim me personat me aftësi të kufizuara për t'u siguruar se ato janë përfshirëse dhe të aksesueshme.
- ◆ Organizatat vendore të personave me aftësi të kufizuara, mund të jenë një burim i rëndësishëm trajnimi. Inkurajoni autoritetet të përfshijnë personat e interesit me aftësi të kufizuara në politikat dhe programet kombëtare, duke përfshirë programet kombëtare të mbrojtjes sociale.

Pjesëmarrja

- ◆ Përfshini personat me aftësi të kufizuara në aktivitetet arsimore dhe të jetesës. Identifikoni mundësitë dhe trajnimet për ta, që i korrespondojnë përvojave dhe aftësive të tyre.

- ◆ Përfshini personat me aftësi të kufizuara në mekanizmat qeverisëse me bazë komunitetin, si p.sh., komitetet e refugjatëve. Në rastet ideale, personat me aftësi të kufizuara duhet të kenë strukturat e tyre dhe duhet të përfaqësohen në të gjitha strukturat me bazë-komunitetin.
- ◆ Angazhoni personat me aftësi të kufizuara në role udhëheqësie në komunitet, si vullnetarë në komunitet, lehtësues, etj. Për të arritur këtë, mund t'ju duhet të përshtasni kriteret dhe detyrat, ose të ofroni mbështetjen tuaj.

Gratë me aftësi të kufizuara

Gratë dhe vajzat që janë me aftësi të kufizuara, shpesh përballen me edhe më shumë marginalizim në keqtrajtimet të cilat përjetojnë, si dhe me pengesa specifike në të paturit qasje tek shërbimet. Kjo vjen për shkak të:

- ◆ varësisë ekonomike dhe/ose fizike nga abuzuesi, gjë e cila i vështirëson përpjekjet për të shpëtuar (veçanërisht duke shkuar në mjedise institucionale);
- ◆ vuajtjes nga forma të ndryshme abuzimi, specifike për gratë që kanë aftësi të kufizuara (p.sh. mosdhënia e ilaçeve, pajisjeve ortotike dhe/ose refuzimi për të ofruar kujdes personal), të cilat janë më pak të dokumentuara dhe mund të mos jenë të shprehura shkoqur në përkufizimet ligjore të abuzimit;
- ◆ mungesës ose kufizimeve në aksesimin fizik të strehave për gratë me aftësi të kufizuara;
- ◆ perceptimeve nga ofruesit e shërbimeve se ata nuk mund të ofrojnë shërbime për gratë me aftësi të kufizuara duke patur parasysh burimet në dispozicion ose kapacitetet e kufizuara të tyre;
- ◆ mungesës së njohurisë për çështje që lidhen me aftësitë e kufizuara nga ana e këshilltarëve të linjave telefonike të dedikuara ose atyre të strehëve;
- ◆ mungesës së programimit mbi bazën e dhe e zbatuar me këshillim me gratë me aftësi të kufizuara, ose keqinterpretimi i nevojave të tyre për të lënë pas dhe kapërcyer abuzimin që kanë përjetuar;
- ◆ boshllëqeve në bashkëpunimin midis organizatave për aftësitë e kufizuara dhe ofruesve të shërbimeve që mbështesin të mbijetuarit, si dhe supozimeve nga secili grup që të mbijetuarve u shërbehet nga tjetërkush;

- ◆ ndjeshmërisë së ulët nga punonjësit e zbatimit të ligjit ose ofruesve të tjerë të shërbimeve, të cilët mund të mos hetojnë për abuzim nga kujdestarët, ose që shpërfillin kallëzimet nga gratë me aftësi të kufizuara në të folur/komunikim ose me aftësi të kufizuara në koordinimin motorik (p.sh. paralizë cerebrale), duke supozuar se janë të dehura ose që nuk janë serioze në pretendimet e tyre; dhe
- ◆ anshmërisë mes punonjësve gjyqësorë dhe gjykatave, të cilët mund të ofrojnë trajtim preferencial ndaj abuzuesit për sa i takon kujdestarisë së fëmijëve për shkak të aftësisë së kufizuar të viktimës.

Duke angazhuar gratë me aftësi të kufizuara dhe advokuesit e tyre për të kuptuar më mirë përvojat dhe nevojat e tyre specifike, ofruesit e shërbimeve të strehave mund të punojnë për të zvogëluar pengesat për të patur qasje dhe për të përmirësuar ofrimin e shërbimeve për gratë me aftësi të kufizuara. Është veçanërisht e rëndësishme që gratë me aftësi të kufizuara të zhvillojnë përmes informacioneve të tyre çdo përpjekjeje institucionale ose të të tërë sistemit, gjë që mund të garantojë që përvojat e tyre të veçanta dhe të ndryshme të pasqyrohen në mënyrën e duhur në ndërhyrjet e ndërmarra për mbështetjen e tyre. Strategjitë për përmirësimin e shërbimeve për gratë me aftësi të kufizuara, mund të përfshijnë:

- ◆ Garantimin e një vlerësimi të duhur të gjendjes së të mbijetuarve, me fokus të veçantë barrierat e ndërtuara nga shoqëria dhe qëndrimet diskriminuese që ndikojnë në përvojat e tyre, si pjesë e problematikave të tyre të lidhura me aftësinë e kufizuar. Shërbimet duhet të projektohen të atilla që të jenë përkatëse dhe të arritshme për gratë me aftësi të kufizuara të ndryshme.
- ◆ Zhvillimin e politikave, procedurave dhe buxheteve të shkruara për të përfshirë në mënyrë specifike çështjen e ofrimit të shërbimeve për gratë me aftësi të kufizuara të cilat kanë përjetuar dhunë në familje, sulm seksual ose forma të tjera të abuzimit. Mekanizma të tillë sigurojnë që gratë me aftësi të kufizuara mund të kenë qasje në shërbime cilësore të cilat janë të integruara në veprimtaritë e agjencisë së sa të marrin shërbime të rastit të cilat mbështeten në njohuritë ose aftësitë e ofruesit të shërbimeve për të adresuar format e abuzimit dhe aftësitë e kufizuara.
- ◆ Garantimin që punonjësit të jenë të trajnuar, të njohin dhe të reagojnë në mënyrë efektive si në aspektet ku ka nevoja të lidhura me aftësitë e kufizuara, ashtu edhe ndaj traumës fizike dhe seksuale (të tilla si integrimi i shqetësimeve specifike të aftësive të kufizuara me shoqëruesit e kujdesit vetjak ose abuzimi në lidhje me neglizhimin e vlerësimit të riskut dhe planifikimin e sigurisë). Kjo duhet të përfshijë aftësi si për t'iu përgjigjur të mbijetuarve, ashtu edhe për të kryer një komunikim efektiv me gratë me aftësi të kufizuara. Mbështetja e trajnimit ndër institucional në

lidhje me çështjet gjinore, dhunën dhe aftësitë e kufizuara, si midis organizatave ashtu edhe brenda komuniteteve, për të garantuar që ofruesit e shërbimeve t'i kuptojnë thellësisht pengesat specifike me të cilat përballen të mbijetuarit me aftësi të kufizuara dhe mundësitë për t'i mbështetur ato.

- ◆ Shtimin e ndërgjegjësimit për çështjen në fjalë për diskutimet publike, e cila është po aq e rëndësishme për të ndihmuar gratë dhe të tjerët të identifikojnë përvojat e abuzimit dhe burimet e komunitetit në dispozicion të të mbijetuarve. Kjo është gjithashtu e rëndësishme për të ndihmuar në heqjen e disa stigmeve dhe pengesave në qëndrimet e përjetuara nga gratë.
- ◆ Ofrimin e informacionit gjithnjë e më të centralizuar, që mund të kthjellojë tablonë e lidhjeve midis aftësive të kufizuara dhe shërbimeve përkatëse të të mbijetuarve, dhe kontakteve specifike që merren me të dyja çështjet. Një informacion i tillë duhet të jetë i arritshëm përmes një larmie hapësirash publike në komunitet (tabela lajmërimesh, ambiente të kujdesit shëndetësor, rajone policie, zyra për mbrojtjen ligjore të viktimave, etj.) dhe përdorimi i televizionit, radios dhe mënyrave të tjera të komunikimit masiv.
- ◆ Krijimin e ambienteve mikpritëse për të mbijetuarit me aftësi të kufizuara dhe eliminimin e pengesave ndaj shërbimeve duke ofruar:
 - Akses fizik në godinë (p.sh. rampa për karriget me rrota; dyer automatike; foto; shkrim brail dhe të tjera mënyra asistimi), si dhe procedura të ndjeshme ndaj nevojave të grave me aftësi të kufizuara.
 - Linja veprimi tolerante me qëllim për të lejuar futjen e qenve ndihmës vetjakë, interpretues dhe asistent vetjak të kujdesit, shërbime shoqëruese vetjake, si dhe ndër të tjera, mbështetje për një jetë të pavarur.
 - Informacion dhe referime të specializuara, të cilat përfshijnë pyetjen e grave në fjalë për llojin e informacionit që dëshirojnë të marrin; radhitjen dhe formatin që një informacioni i tillë duhet të jetë i disponueshëm; si dhe se si do të dëshironin ato të merrnin shërbime mbështetëse (brenda komunitetit; në shtëpi; në një ambient specifik institucional, ose në ndonjë mënyrë tjetër).
 - Akses 24 orë në transport, interpretues shenjash dhe ndihmë në komunikim (p.sh. pajisje dëgjuese, titrim në kohë reale, si dhe lexues ndihmës).
 - Trajnim për punonjësit e shërbimeve ndaj aftësive të kufizuara, për të kuptuar çështjet e dhunës me bazë gjinore, dhe për të monitoruar risqet dhe për t'ju shërbyer viktimave. Përtej ndërgjegjësimit të përgjithshëm rreth çështjes

në fjalë, ky trajnim mund të përfshijë ndihmesën ndaj kujdestarëve për të zhvilluar shprehje specifike pune, të tilla si identifikimi i shenjave të traumës ose reagimet ndaj traumës (të cilat mund të shoqërohen ndryshe me agresivitet).

- Mbështetje për të patur akses për mbrojtje të veçantë ligjore kundër abuzimit, për shembull, në rastet e varësisë nga kujdestarët në shtëpi ose nga institucionet. Duhet të merren parasysh gjithashtu ndërhyrjet ekonomike dhe financiare për të promovuar pavarësinë dhe vetë-efikasitetin e grave, të cilat mund të përfshijnë skema kredie, trajnime për aftësi sipërmarrëse dhe shërbime këshilluese për gratë, me qëllim për të zhvilluar tregje të përshtatshme, aty ku është e mundur.
- Krijim i lidhjeve midis organizatave të aftësive së kufizuara dhe agjencive që mbështetin të mbijetuarit dhe të investohet në bashkëpunim me shumë agjenci për të siguruar mbështetje të gjithanshme dhe të përshtatshme për gratë që kanë përjetuar abuzim. E dobishme këtu mund të jetë përdorimi i një lehtësuesi të jashtëm dhe synimi duhet të jetë ndërtimi i një partneriteti afatgjatë që mund të ruhet nga institucionet edhe me kalimin e kohës.

VII. STANDARDE NDERKOMBETARE

Konventa e OKB-së, *mbi Të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara dhe Protokollin Opsional* (2006).

Neni 11 i KDKPAK i referohet sigurisë dhe mbrojtjes së personave me aftësi të kufizuara në situata konflikti dhe emergjence.

Handicap International, *Lista e Kontrollit të Aftësive të Kufizuara për Reagim në Rast Emergjence*, 2010.

Komiteti Ekzekutiv i UNHCR, *Përfundime mbi refugjatët me aftësi të kufizuara dhe persona të tjerë me aftësi të kufizuara të mbrojtur dhe asistuar nga UNHCR*, 2010.

Riafirmon përgjegjësinë dhe përkushtimin e UNHCR për të mbajtur të drejtat e personave me aftësi të kufizuara në përputhje me Përfundimet e Komitetit Ekzekutiv, konventave ndërkombëtare, dhe rezolutave përkatëse të Asamblesë së Përgjithshme të Kombeve të Bashkuara. Gjithashtu, përvijon veprimet e rekomanduara nga UNHCR, partnerët e saj dhe Shtetet.

UNHCR, *Udhëzuesi i Njohurisë së Nevojshme: Puna me Personat me Aftësi të kufizuara në Dëbimet me Forcë*, 2019.

Ofron një udhëzim praktik mbi çështjet që duhen marrë në konsideratë për të garantuar se të drejtat e personave me aftësi të kufizuara që janë pjesë e punës së UNHCR, po përmbushen pa diskriminim.

UNHCR, *Politika mbi Moshën, Gjininë dhe Diversitetin* (MGjD), 2018.

Kjo Politikë përforcon përkushtimin e UNHCR për të garantuar që personat janë në qendër të gjithçkaje që bëjmë. Ajo konsolidon përkushtimet ndaj një orientimi të fortë MGjD, llogari-dhënien ndaj personave të prekur (MGjD) dhe zotim për përpjekje për gratë dhe vajzat. Ajo përcakton gjashtë fusha angazhimi dhe dhjetë veprime bazë të detyrueshme për të gjitha operacionet dhe zyrat qendrore të UNHCR.

ANEKS I

Organizatat që ofrojnë shërbime për dhunën me bazë gjinore

Qendra Kombëtare e Trajtimit të Viktimave të Dhunës në Familje;

Strehëza për Gratë dhe Vajzat e Dhunuara, Tiranë; Tel: +355 042261885/ + 355 692070031;

E-mail: sawg.albania@gmail.com;

Qendra Kombetare Pritëse e viktimave të Trafikimit;

Streha LGBTI; Tel: +355699839189;

Email: sos@strehalgbt.al info@strehalgbt.al ndihme@strehalgbt.al;

Shkodër: Komuniteti Papa Xhovanni XXIII; Tel: +355 682142650;

Vlorë: Qendra Psiko - Sociale "Vatra, Tel: +355 33 224078 /+ 355 698884613;

Email: info@qendravatra.org.al;

Qendra për Nisma Ligjore Qytetare

Shoqata e Grave Profesioniste dhe Afariste

Rrjeti për Demokraci i Gruas Shqipëri

Qendra Aleanca Gjinore për Zhvillim

Qendra "Të Drejtat e Njeriut në Demokraci"

Qendra e Gruas "Hapa të Lehte", Shkodër

Center for Bridging Communities

Qendra Kombëtare për Shërbime Komunitare

Observatori për të Drejtat e Fëmijëve dhe të Rinjve

Organizata "Të ndryshëm dhe të barabartë"

Qendra Për të Drejtat e Gruas Rome

Qendra për zhvillim komunitar " SOT PER TE ARDHMEN"

Forumi i Gruas Elbasan

Qendra Shqiptare për Zhvillimin e Familjes

Organizata Refleksione

Shoqata "Në Dobi të Gruas Shqiptare"

Qendra Shqiptare për Popullsinë dhe Zhvillimin ACPD

ANEKS II

Organizatat anëtare të rrjetit të monitorimit të dhunës me bazë gjinore

AWEN-Rrjeti i Fuqizimit të Gruas në Shqipëri
Shoqata “Në Dobi të Gruas Shqiptare”
Zyra për Djem dhe Burra/ ZDB, Shkodër
Qendra “Të Drejtat e Njeriut në Demokraci” (QDNJD)
Qendra për Zhvillim Komunitar “Sot për të Ardhmen”
Organizata “Të ndryshëm dhe të barabartë”
Shoqata Kristiane e Grave Shqiptare
IPSED – Instituti për Promovimin e Zhvillimit Social Ekonomik
Instituti Shqiptar për Çështjet Publike
Qendra Shqiptare për Popullsinë dhe Zhvillimin ACPD
Fondacioni Mary Ward Loreto
Komiteti Shqiptar i Helsinkit
Qendra “Fëmijët Sot”
Grupi Shqiptar për të Drejtat e Njeriut
Qendra Kombëtare për Shërbime Komunitare
Organizata “Gruaja drejt Integritetit”
Qendra Për të Drejtat e Gruas Rome
Fondacioni Shqiptar për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuar (FSHDPA)
Shoqata e Grave Profesioniste dhe Afariste
Qendra “Në Familje për Familjen”
Shoqata Kombëtare e Punonjësve Socialë
Shoqata e Personave që Jetojnë me HIV/AIDS (PLWHA)
Shoqata Kombëtare “STOP – AIDS”
Refleksione
Qendra e Shërbimeve dhe Praktikave Ligjore të Integruara (QSHPLI)
Linja e Këshillimit për Burra dhe Djem (CLMB);
Shërbim Ligjor Falas Tiranë.
Shoqata “Zëri i fëmijeve na thërret”

“Ad Litem”

Qendra për Mbrojtjen e të Drejtave të Femijëve në Shqipëri – CRCA

ALO 116

Qendra për Zhvillimin e Grave Rurale (CDRW);

Ambasada PINK / LGBT Pro Shqipëri;

Qendra për Nisma Ligjore Qytetare

Observatori për të Drejtat e Fëmijëve

Strehëza për Gratë dhe Vajzat e Dhunuara

Rrjeti për Demokraci i Gruas Shqipëri

Qendra Shqiptare për Zhvillimin e Familjes

Qendra “Gratë në Shërbim Publik”

ANEKS III

Lista e shërbimeve ligjore falas pranë gjykatave të ndryshme të vendit

Pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Durrës ofrojnë shërbime ligjore falas:

Av. Alketa Kajmaku, Durrës, 0694785340

Av. Sonila Shehu, Durrës, 0685827370

Pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Shkodër ofron shërbim ligjor falas:

Av. Tonin Marku, Shkodër, 0692044346

Në Tiranë, avokatet e Qendrës për Nisma Ligjore Qytetare, në numrin: 0672754655

ADRF pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Fier:

Av. Inva Malaj; 0699169196

Në Dibër, TLAS, Av. Fadil Begu 068 20 12 028

Në Lezhë, TLAS, Nr. i telefonit 069 74 20 906

Organizatrat ndërkombëtare

UNICEF

UNFPA

UN WOMEN

UNDP

UNHCR

CARITAS

TERRE DES HOMMES

SAVE THE CHILDREN

WORLD VISION

KRYQI I KUQ

